

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

*Een vaste burcht is onze God,
een wal die het kwaad zal keren.*

In Warthburg ligt op 441 meter boven de stad Eisenach een burcht, een kasteel. Maarten Luther verbleef er bijna een jaar, nadat hij kort na zijn kerkelijke excommunicatie door het edict van Worms vogelvrij wordt verklaard. Het is dan 26 mei 1521, ruim 3,5 jaar nadat hij zijn stellingen tegen de aflat op de deur van de slotkerk in Wittenberg had gespijkerd. Dat betekende dat hij geen burgerrechten meer had, en hij zomaar vermoord kon worden. Frederik III van Saksen, bracht hem in veiligheid en liet hem overkomen naar Warthburg. Daar begint Luther teksten te schrijven. Hij vertaalt het Nieuwe Testament naar het Duits, en misschien heeft hij juist op deze plaats wel de inspiratie gevonden voor het bekende lied 'Een vaste burcht is onze God'.

Ein feste Burg is een indrukwekkend lied als het goed gezongen wordt. Maar het is ook een lied met een zware ondertoon. Het bekende hervormingslied zingt over geborgenheid, over God als een veilige woonplaats. Maar dwars door die troostende tonen heen, is er dat donkere, dat zware: het kwaad dat woedt, de vijand die de mens blijft plagen. Door de eeuwen is dit lied van Luther dikwijls gezongen als strijdlid. De 'aartsvijand', 'de vorst van het kwaad'... dat is toch niemand anders dan de paus, zo werd vaak geredeneerd. En natuurlijk heeft de strijd met het katholieke leergezag meegespeeld. Luther werd opgejaagd, achternagezeten, vervolgd. Maar de strijd waar Luther over spreekt is zoveel dieper. Het gaat in dit lied ten diepste over een geestelijke strijd, over de worstelingen die een mens kan doormaken in het geloof; geloofsvertrouwen dat wankelt; de benauwdheden die we kunnen ervaren omdat we hard geconfronteerd worden met het kwaad dat mensen elkaar aandoen; met oorlogen en grof geweld. Je kunt dit bekende Lutherlied niet begrijpen zonder ook Psalm 46 te lezen. *Ein feste Burg* is eigenlijk een vrije bewerking van deze psalm. Deze verkondiging is een klein experiment, een liedpreek waarin we *Ein feste Burg* zullen lezen in dialoog met Psalm 46.

*Een vaste burcht is onze God,
een wal die 't kwaad zal keren;
Zijn sterke arm houdt buiten schot
wie zich niet kan verweren.
De vorst van het kwaad, de aartsvijand
staat geharnast in het veld;
in list en in geweld
kan geen hem evenaren.*

Bij God kun je schuilen. Bij Hem ben je veilig: zo begint ook Psalm 46, dat troostende lied van de Korachieten: 'God is voor ons een veilige schuilplaats'. Een betrouwbare hulp in nood, zo vertaalt de NBV in het tweede deel van vers 2. Sterker en fermer is de Statenvertaling: God is ons een toevlucht en een sterkte. Hij is krachtelijk bevonden een hulp in benauwdheden. En zo staat het er ook in de Hebreeuwse tekst. Hij is 'bevonden'. Het is gebleken dat God de mens niet loslaat, dat Hij genadig is. Hier klinkt ook het woord 'ezrâ, dat 'hulp' of 'helper' betekent. In tijden van nood, zo zingt deze Psalm is Hij ten zeerste een helper bevonden. Juist wanneer het water ons aan de lippen staat,

wanneer je dreigt weg te zinken in de modder... juist op die momenten waarop wij mensen geen uitweg meer zien en het allemaal niet meer weten, juist dan komt Hij redden.

De Korachieten hebben het zelf zo ervaren. Daarom staat er ook een passief werkwoord: 'het is bevonden'. Ze hebben het levende bewijs gezien dat de God van Jacob redt. Dat Hij genadig is. In de Bijbel zijn er 10 Psalmen te vinden die gedicht werden door de Korachieten: Psalm 42, het bundeltje in Psalm 44-49; en dan ook: Psalm 84 en 85, 87 en 88. De Korachieten hebben geen fraaie familiegeschiedenis. Hun stamvader Korach komen we tegen in het boek Numeri. Hij komt uit de stam Levi, maar is ontevreden over de kleine rol die ze krijgen ten opzichte van Aäron en zijn nakomelingen. Samen met 250 anderen komt hij in opstand tegen Mozes en Aäron en zo eigenen ze zich het priesterschap toe. Ze worden, zo vertelt Num 16, daarvoor zwaar gestraft en moeten het bekopen met hun leven. Een pijnlijk verhaal. Toch blijkt aan het einde van het boek Numeri, wanneer alle stammen geteld worden, dat niet alle zonen van Korach de dood vonden (cf. Num 26:11).

Verderop in de Bijbel, in de tijd na de ballingschap, duiken ze opnieuw op. En wat is nu het bijzondere? Uitgerekend de Korachieten, zij wiens voorouders in opstand kwamen tegen Mozes, blijken nu in de tempel te werken als tempelzangers (2 Kron 20:19). En is dat niet ontzettend bemoedigend? Als je zelf gelovig bent en ervoor gekozen hebt om de Heer te volgen, betekent dat nog niet dat je kinderen ook wel zullen geloven. Maar het tegendeel is ook waar. Ook als je ouders helemaal de mist in gaan, kan God jou vinden. Want geloof is een geschenk. Het is pure genade. De Psalmen die op naam staan van de Korachieten horen tot de allermooiste liederen in de Bijbel. Want ze spreken van een diep verlangen naar God en naar de tempel. Om juist daar, op die heilige plek, God te loven en te danken. Dat geldt ook voor Psalm 46, want dit lied gaat over Jeruzalem, de Godsstad.

Jeruzalem is voor hen een veilige schuilplaats. Daarover gaat de eerste strofe van dit lied. Na alle twijfels, na de ellende van de Babylonische ballingschap, de verwoesting en de vernedering, heeft God zijn volk weer teruggehaald en mogen zij weer veilig wonen binnen de muren van de Godsstad. Daarom vrezen ze niet. Ze weten dat God met hen is. Laat het maar komen, zingen ze. Al wankelt en schudt de aarde, al storten de bergen in en vallen ze zee, al zijn er wilde waterstromen die ons overspoelen... toch vrezen wij niet. Dit perspectief klinkt ook mee bij Luther, want ook hij heeft het zo ervaren. Godsdienstoorlogen kunnen woeden, heel de aarde kan wankelen door het gedreun van optrekkende legers, maar God is een veilige vesting, een schild, een wal om ons heen. In het spoor van Psalm 46, dicht ook Luther dat hij niet zal vrezen. Want de God van Israël, hij die gekend is als Immanuël zal ook bij hem zijn:

*Al wordt de wereld ook een hel
en 't leven niets dan lijden,
wij vrezen niet, - Immanuël
zal stellig ons bevrijden.
Hoe satan ook woedt
en wat hij ook doet,
't is machteloos geweld,*

*zijn vonnis is geveld.
Eén woord en hij moet vallen.*

De derde strofe van het hervormingslied sluit ook naadloos aan bij de tweede strofe van Psalm 46, die begint in vers 5 en eindigt in vers 8. Het beeld verschuift van het wilde bruisende water van de zeeën, naar een rivier in een stad. Want dwars door Jeruzalem stroomt een kabbelende rivier. Het water is nu niet bedreigend meer, maar verblijdt de stad van God. Het is levengevend water, water dat verkwikt en verfrist. De volken roeren zich nog wel, en rijken storten ineem, zo lezen we in vers 7. Maar als Gods machtige stem klinkt in het gebulder van de donder, dan siddert de aarde. Ja, heel de aarde buigt voor hem. Zo zingt ook deze psalm. Prachtig is vers 6. Precies in het midden van deze strofe komen we God tegen: 'Met God in haar midden stort zij niet in'.

Dit is een visioen, een perspectief van licht en vrede dat helemaal aan het einde van de Bijbel in het boek Openbaring nog eens terugkomt. In een tijd van grote ontberingen en christenvervolging door de Romeinen ziet Johannes op Patmos flarden van de Godsstad die uit de hemel neerdaalt. In het midden van die gouden stad die fonkelt en blinkt, ziet Johannes een rivier met water zo helder als kristal en aan haar oevers de levensboom, die elke maand haar vruchten geeft (Op 22:1-2). Een stad waar vrede is, een veilige woonplaats. Een stad waar het nooit meer nacht wordt en de mensen wandelen in het licht, in vrede en verzoening omdat God in hun midden woont.

En dan klinkt aan het einde van de tweede strofe van Psalm 46 het refrein: 'De Heer van de hemelse machten is met ons, onze burcht is de God van Jakob'. Het zijn woorden waar Luther troost in vond. Want God, zo dicht ook Luther, is een God die er is en zijn zal. Een God met ons. Zijn naam is Immanuël. Het kwaad mag dan wel tieren. De machtigen der aarde kunnen wel strijd voeren en tirannen roeren zich, maar als God gaat spreken, dan vallen zij. Machtiger dan wat mensen beramen is het Woord van God, zo dicht ook Luther in het laatste vers van het hervormingslied:

*Gods heilig Woord alleen houdt stand,
Gods waarheid zal ons staven.
Hij leidt ons en met milde hand
schenkt Hij geestesgaven.
Al rooft de tiran
ons wat hij maar kan,
ons goed en ons bloed,
laat hem zijn overmoed!
Gods rijk blijft ons behouden.*

Gods rijk blijft ons behouden. Het zal geschieden, dat je eens kunt zeggen: Kom en zie wat de Heer heeft gedaan. Het is ongelofelijk wat hij op aarde heeft verricht. Met deze uitnodiging begint in vers 9 de derde strofe van Psalm 46. En ook hier gaat het om een visioen. De Korachieten, die zo aan den lijve hebben ondervonden dat God wel ingrijpt en dat Hij zijn volk thuisbracht uit die ballingschap, zingen nu over het einde van de strijd. Hier gaat het over de vrede van God die onherroepelijk en onweerstaanbaar in deze wereld aan het licht zal komen, omdat de God van Israël een God van liefde is, die onder de mensen komt wonen. Bogen breekt hij, lansen verbrijzelt hij, wagens gaan op

in het vuur. Niet door geweld, maar door zijn zoon te sturen, die mens geworden is en onder ons is komen wonen.

Decennia later spreekt ook de profeet Jesaja over dat visioen van vrede. We lezen het vandaag met elkaar. Een stad van een wreed volk is een ruïne geworden, een puinhoop die nimmer herbouwd zal worden. Want de Enige is een rechtvaardige God, een God die luistert naar mensen die tot Hem roepen. Hij is een toevlucht voor zwakken, een veilige vesting voor armen in hun nood. Hij is het die het gejoel doet verstommen, het geschreeuw van tirannen tot bedaren brengt. 'Hij doet oorlogen ophouden', zegt Psalm 46 in vers 10. Hoe verlangen mensen daarnaar, mensen die leven moeten in vreselijke omstandigheden, mensen die hebben moeten vluchten voor oorlog of omdat in hun land een tiran aan de macht is... de dag waarop God het geweld doet stoppen.

De vertalers van de NBV hebben vers 11 tussen aanhalingstekens gezet, omdat God hier aan het woord is. En wat God hier zegt is belangrijk. Hier horen we wat ons vandaag te doen staat: 'staak de strijd en erken dat ik God ben'. Dat ik de Heer van de machten ben en verheven ben boven alle volken en boven de aarde. Wij mensen zijn geroepen om te leven in het spoor van Psalm 46. Niet langer verblind, niet langer doof voor God. Niet meer koppig en dwars. Om te leven als mensen die nederig doen wat God van hen vraagt. 'Laat af en weet dat Ik God ben', zegt de Statenvertaling zo sprekend. Mensen worden naar Gods hart. Daar gaat het hier om. Mensen die zwaarden omsmeden tot ploegijzers, en hun speren tot snoeimessen. En dan weer dat refrein: 'De Heer van de hemelse machten is met ons, onze burcht is de God van Jakob' (Ps 46:11)

Wij mogen onze harten richten op dat koninkrijk van vrede, dat ons door Jezus Christus beloofd is. *Ein feste Burg* eindigt ermee: 'al rooft de tiran ons wat hij maar kan, ons goed en ons bloed, laat hem zijn overmoed! Gods rijk blijft ons behouden'. Vrijdag hadden wij het op de Bijbelbabbel over geestelijke strijd, en zei iemand: ze mogen proberen om mij alles af te nemen: mijn gezondheid, mijn slaap, mijn eigenwaarde... maar ik weet dat God mij liefheeft en dat neemt niemand mij af. En zo is het! Wie God kent als Immanuël, hoeft niet te vrezen, al kan het leven soms wel gemeen zwaar zijn. Ook Paulus geeft dat aan ons mee. Wat ons ook overkomen mag aan tegenspoed, ellende of vijandschap, er is toch niets wat ons kan scheiden van de liefde van Christus. Luister naar deze woorden:

Ik ben ervan overtuigd dat dood noch leven, engelen noch machten, noch krachten, heden noch toekomst, hoogte noch diepte, of wat er ook maar in de schepping is, ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, die hij ons gegeven heeft in Christus Jezus, onze Heer.

Rom 8:38-39

Je mag geloven dat God je nabij is, ook al moet je door de diepte heen. Hij is Immanuel. Hij is met ons, alle dagen van ons leven. Hij laat je nooit los. Hij omgeeft je met zijn beschermende vleugels. Hij is een veilige burcht, een wal die het kwaad doet keren.

Soli deo Gloria! Alleen aan God zij alle eer!
Hem zij de macht, de majesteit en de glorie!
Tot in eeuwigheid.
Amen.